

R A P O R T

Powiatu Święciańskiego

za miesiąc wrzesień i październik 1921 r.

Nastroj ludności polskiej i obcej.

Z biegiem czasu chwilowa obojętność i brak zainteresowania się sprawą Ziemi Wileńskiej uległy zmianie o tyle, że ludność polska w pewnym stopniu zaczęła się niepokoić i zrozumiała potrzebę wzięcia udziału w manifestacjach polskości wileńszczyzny. Znalazło to swój wyraz w wystąpieniu na obchodzie rocznicy 9 października w Wilnie, gdzie pow. Święciański był najliczniej reprezentowany.

Miarą zainteresowań sprawą Ziemi Wileńskiej może być wreszcie zwiększony nacisk kolportażu pism w powiecie. Sprawy wyborów budzą nacisk duży zaciekawienie i przypuszczalnie w razie odpowiedniej propagandy spodziewać się można większej frekwencji niż przy poprzednich wyborach. Nastroje ludności białoruskiej są podobne.

Ruch białoruski, po za uruchomieniem kilku szkół w gminie Wojstomskiej, prawie nie istnieje. Nastroje ludności litewskiej tam gdzie jest ona terenem prac działaczy litewskich stale są jednakowo wrogo Państwowości polskiej. Można też przewidzieć przed wyborami akcję litewską, zmierzającą do wywołania abstynencji w wyborach.

W pasie neutralnym panuje duże zaciekawienie Sejmem Wileńskim. Wiadomość o nianależeniu pasa neutralnego do terenu na którym ma się odbyć głosowanie do Sejmu wywołaa tam niezadowolenie. Za kordonem kwestja ta przedstawia się przypuszczalnie tak samo.

Związek Ludowo-Narodowy.

Zw. Lud. Nar. po zorganizowaniu jednego martwego Koła w Święcianach działalności nie przejawia. Jedyne przed zjazdem Sejmików w Wilnie czuć było gorączkową pracę instruktora Związku, Sutockiego.

Nowy okres w życiu stronnictwa rozpoczyna zorganizowanie w Święcianach Związku Ziemiaków dnia 8 października. Do Zarządu weszli między innymi p. Skirmunt z Szemiłowicz, jako prezes i dr. Soroka lekarz powiatowy, obecnie komisarz wyborczy na okręg Święciański - jako sekretarz. Przed zorganizowaniem Związku Ziemiaków, p. Sutocki usiłował stworzyć koło Zw. Lud. Nar. w Swirze dnia 21 października. Usiłowania te nie dały żadnych rezultatów. Koła nie zorganizowano. Termin następnego wyznaczono na dzień 6 listopada. Na zebranie miał przybyć p. Kownacki z Wilna.

Dnia 26 października odbyło się w Święcianach zebranie Koła Związku, obecny był p. Zwierzynski z Wilna. Wszystkie te rzeczy świadczą o stopniowym przygotowaniu się do akcji wyborczej. Lista ich powodzenia niech może w gm. Kiszczelińskiej, gdyż figurować będzie na niej przypuszczalnie ks. Szczepiński z Powlewiorki; osobistość b. popularna i w gminach Święciańskiej, Zabłociskiej, Mięlgiańskiej, gdzie obok dominującego odsetka ludności litewskiej mieszka drobna szlachta.

P. S. L. Piast.

Zauważyć można, że wszyscy przewodnicy "Odrodzenia" przeszli do "Piasta", mężami saufania stronnictwa są: p. Masalski i Piastalewicz, oraz do pewnego stopnia Mission.

Szansa powodzenia Piast posiada, dwie bowiem osobistości, które go reprezentują są popularne i wpływają na dodatnią opinię o nim. Działalność ich dotąd żadnej zauważyć się nie da. Wysuwają projekt zablokowania się z Radami Ludowymi. P. Mission wysuwa koncepcję stworzenia ogólnej listy ludowej - /Odrodzenie, Rady Ludowe, Piast/ zablokowanej z W. D., koncepcja ta prawdopodobnie upadnie.

Odrodzenie.

Odrodzeniu brak jest kierowników. Do akcji wyborczej sta Aleksandrowskiej, Łyntupskiej i Szemiłowickiej, gdzie posiada resztów z czasów pierwszych wyborów.

Z wybitniejszych odrodzeniowców - Pietkiewicz, Mickiewicz, raki przeszli do Piasta - Konrackiemu proponowano sekretarjat generalny Piasta w Wileńszczyźnie.

Odrodzenie, opierające swe wpływy na szeregu jednostek wybitnych

szych, z chwilą przejścia tych do Piasta, zamrzeć musi. Wpływie na to popularność wymienionych ludzi, którzy za sobą pociągnęli wielu sympatyków Odrodzenia.

Administracja.

W miarę ustalenia się porządku, stosunki w administracji ulegają stopniowej sanacji. Od m. sierpnia starosta jest p. Grabowski. Na swym stanowisku p. Starosta wykazuje dużo taktu i znajomości rzeczy.

Urząd Ziemiński zbyt opieszale przeprowadza swoje zamierzenia. Wpływają na to zbyt małe kredyty rządowe na przeprowadzenie reformy rolnej oraz brak geometrów, których C.U.Z. przydzielił.

Geometry ci w tej chwili prowadzą pracę. Prezes Komisji Ziemińskiej p. Stachowski, spodziewa się mieć na wiosnę około 50000 dzies. zapasu ziemi.

Samorzady.

a/ Sejmik. Sejmik od października przystępuje do realizacji swych projektów, zaznaczyć należy, że kwestje oświatowe są stawiane na pierwszym miejscu i tak ostatni zjazd Sejmiku zwiększył budżet oświatowy z górą o dwa miliony marek. Sprowadzono mapy ściennie i globusy dla szkół powszechnych, sprowadzono książki dla kursów wieczorowych. W ciągu miesiąca przypuszczalnie zostanie uruchomiona Centrala Rolnicza w Święciancech. 14 listopada wyjeżdża do Poznania komisja dla zakupów bydła, przejęto od R.G.O. 4 ochrony, których utrzymanie wziął na siebie Sejmik.

Otworzone kilka punktów felerzerskich. Podatki gruntowe są ściągane energicznie. W roku przyszłym Sejmik subsydjować będzie Powiatowy Związek Młodzieży Wiejskiej. W roku bieżącym przyznano 15000 mk. dla wysłania kogós na kura Centralnego Związku w Warszawie. Ponadto ma być uruchomiona w Święciancech składnica książek i przy niej wypożyczalnia. Na ostatnim Zjeździe Sejmiku była postawiona kwestja rotum ufności dla Wydziału. Wydział utrzymał się 14 głosami przeciwko 12.

b/ Rady Gminne. Stosunki na terenie Rad Gminnych stopniowo się poprawiają, Rady zaczynają rozumieć swe zadania, widać to najlepiej z budżetów gminnych na rok przyszły, w których pozycje na cele oświatowe przy budżecie ogólnym 4.000.000. mk. dochodzą do 200.000 tysięcy.

Jest to zasługa w znacznym stopniu inspektora samorządowego p. Paradoskiego. Z funduszków oświatowych gmin mają być zakupione biblioteki gminne.

Rzecz jest wielce możliwa, że w gminach, gdzie istnieją Koła Młodzieży biblioteki będą im oddane do prowadzenia.

Gimnazjum w Święciancech.

Gimnazjum im. Józefa Piłsudskiego w Święciancech założone w roku 1919 i rozwijające się pomyślnie w ciągu roku szkolnego zeszłego przy końcu października r.b. stanęło wobec konieczności zamknięcia go. Stało się to skutkiem niepłacenia całości subsydjów rządowych, które dzięki energicznemu wystąpieniu Komitetu Rodzicielskiego przy gimnazjum napowrót zostały przyznane.

Instytucje społeczne.

a/ Macierz Szkolna. Istniejące w Święciancech Koło Macierzy Szkolnej nie należy do ruchliwych, oprócz urządzonego wspólnie ze Strażą obchodu 3 Maja i wycieczki krajoznawczej dla młodzieży szkolnej w ciągu kilku-miesięcznej swaj agyztensji nie nie zdziałało. Zarząd Koła z dyrektorem gimnazjum p. Wyczołkowskim na czele, jest nie-ruchliwy. Dopiero z dniem 15 listopada mają być uruchomione kursy wieczorowe dla pół-inteligencji i analfabetów. Kursy te zaznaczyć trzeba miały być uruchomione z dniem 1 października. Drugie koło Macierzy Szkolnej w Nowo-Swięciancech, podobne jest do wymienionego.

Związek Młodzieży Wiejskiej.

Związek liczy 9 Kół Młodzieży w pow. Święciańskim i 2 Koła w gminie Janiskiej pow. Wilejskiego. Z Kół tych w ciągu października powstały 2: w Stare-Swięciancech, Koło imienia Romualda Traugutta i w Januliszkach pow. Wilejskiego.

Ze zbliżającą się zimą praca w Kołach się ożywia. Dążeniem Kół jest organizowanie kursów wieczorowych, koła pragną przede wszystkim na tem pracę oświatową. Koła: Kobylnickie, Korokożyskie, Santockie i Czerańskie roz-

poczynają okres zimowy z przedstawieniami.

Biblioteki uruchomione zostały w Kołach: Święciańskim - 160 tomów, Santockiem około 400 tomów, Kobylnickiem - 140 tom, Czarańskim 1170, Korckożyskiem - z górą 300.

Biblioteczki te liczą przeciętnie po 20 - 30 czytelników prze-ważnie z członków Kół. Dla sprawdzenia wartości czytelników i korzy-ści jakie osiągają z czytania książek Koło Święciańskie ma zamiar rozłożyć ankietę w sprawie książek, która będzie miarą inteli-gencji czytelników i posłuży to niewątpliwie przykładem dla innych Kół.

W akcji odczytowej najlepiej stoi Koło Santockie, które zorgani-zowało 23 odczyty z przezroczami i bez przezroczy, mając w ogólnej ilości około 1500 słuchaczy. Odczyty te odbyły się w przeciągu pół roku t. j. od kwietnia do ostatniej chwili. Związek zorganizował w Święcianach w dniu 23 kurs dla kierowników Kół Młodzieży, na którym była p. Bojarska. Kursu przesłuchało 35 osób z pośród nauczycielstwa i młodzieży.

Związek zamierza zorganizować w grudniu w Santocku dla Kół - San-tockiego, Ganulickiego i przyszłego w Gerynce trzydniowy kurs, rolni-czo-ogrodniczy i samorządowo-społeczny przy współudziale p. Adama, p. Bojarskiej i delegatów Związku Młodzieży Ziemi Wileńskiej, oraz tak-ż kurs w Korckożyskach dla Kół: Korckożyskiego, Podbrodzkiego, Maguń-skiego, Czarańskiego i przyszłych w Kiemieliszkach i Prenach. Zwią-zek pragnie od Nowego Roku ujednostajnić biurowość Kół i wydać spe-cjalne instrukcje.

Związek nauczycielski.

Związek powstał z inicjatywy Straży dnia 4-go września. Po za-zwazdem organizacyjnym, odbył się zjazd 8 października. W ciągu dwumie-sięcznego istnienia Związek potrafił zorganizować na terenie pow. 5 ognisk. Ogniska te są istotnie ośrodkami życia nauczycielstwa. Opra-cowywać mają na skutek propozycji inspektoratu programy nauk w szko-łach, przeprowadzić rozdział deputatów, za ich pośrednictwem nauczy-cielstwo otrzymywać ma pensje. Zorganizowanie Związku ma doniosłe zna-czenie również dla Kół Młodzieży, które zyskują sobie w zorganizowanej nauczycielstwie, na skutek uchwał poszczególnych ognisk, wydatną współ-pracę.

Dom Ludowy im. A. Mickiewicza.

Powstały w lipcu stopniowo zaczyna się ożywiać, obecnie mie-ści się w nim: Związek Młodzieży Wiejskiej pow. Święciańskiego, Biuro społeczne T-wa Straży Kresowej, Związek Nauczycielstwa pow. Święciań-skiego /lub raczej Koło powiatowe Stow. Nauczycielstwa polskiego w Wilnie/ bo Związek połączył się z tą instytucją, Drużyna Harcerska im. Tadeusza Kościuszki, biblioteka Domu Ludowego, Koło Młodzieży im. Romualda Traugutta z biblioteką, Koło Święciańskie T-wa Straży Kreso-wej. Miarą zwiększającej się ruchliwości Domu może być ilość zjazdów i zebrań odbytych w nim. W ciągu października odbyły się 3 zjazdy powiatowe oraz 5 zebrań nie licząc stałych zbiórek harcerskich.

Oprócz tego w ciągu 6 dni tegoż miesiąca w Domu mieścił się sąd Okręgowy z Wilna. W dniu 23 października odbył się kurs Kół Młodzieży.

Biblioteka Domu Ludowego posiada 20 czytelników, na 275 książ-zek.

Harcerstwo.

Harcerstwo w powiecie rozwija się w 2 punktach: w Nowo- i Staro-Swięcianach. W Nowo-Swięcianach istnieją drużyny: męska i żeńska: męska mieści się w świetlicy założonej przez Straż Kresową. W Starych-Swięcianach istnieje narazie drużyna męska. W har-cerstwie brak jest kil. wyszkolonych, to też w Starych Święcianach u-jął pracę instruktor kulturalno-ośw. T-wa Straży Kresowej, prowadząc zastęp, który pragnie wyszkolić na instruktorów. Drużyna Świę-ciańska wzięła się do introligatorstwa, - w sprawie warsztatu kome-dant drużyny zwrócić się ma o zasiłek do Sejniku. Pracę w Harcer-stwie podjął w Święcianach, w ciężkich warunkach, bo bez poparcia szkoły p. Maciuso wicz nauczyciel ginnazjum. Stosunek władz szkolnych harcerstwa jest nieprzyjazny. - Szkoła odmawia nawet lokalu na zbiór-

ki, co ujemnie wpływa na charakter organizacji, bo gdy harcerstwo nie może znaleźć pomieszczenia w szkole, znajdują je u stronnictw politycznych.

Związek byłych wojskowych.

Związek prowadzony jest przez sędziego Walkowskiego. Grupa nieznaczna ilość byłych ochotników. Działalności większej nie przejawia.